

“ՄԻ՛ ԵՐԿՆՁԻՐ, ԲԱՅՑ ՄԻԱՅՆ ՀԱԻԱՏԱՍ՝”

Ա.

Այս խօսքերն ուղղեց Տէրը ժողովրդապետ Յայրոսին (Մարկ. Ե. 36), որ եկել էր խնդրելու Նորան, իւր տունը գնալու եւ մահամերձ դստերը բժշկելու: Միջանկեալ ղէպքեր ուշացրել էին երթը եւ անա մարդիկ են գալիս տնից. յայտնելու, թէ աղջիկը մեռաւ, այլեւս պէտք չկայ Վարդապետին ներդրիւն տալու: Յիսուս ուղղում է նորան վերոյիշեալ խօսքերը եւ գնում է բժշկելու:

Հաւատոյ զօրութեան այս միտքը կրկնուած է աւետարանների մէջ այլ եւ այլ առիթներով. տեւատես կնոջ (Մատթ. Թ. 22), երկու կոյրերի (Մատթ. Թ. 29), քանանացի կնոջ դստեր (Մատթ. ԺԵ 28) բժշկութեան առիթներով: Հաւատոյ զօրութիւնը մեծ է, լեռներն իսկ շարժելու չափ (Մատթ. ԺԷ. 19), հաւատով կատարուած աղօթքը լսելի է ըստ ամենայնի (Մատթ. ԻԱ. 22), երկմտութիւնը, թերահաւատութիւնը բացասական, ինչպէս Պետրոսի ընկղմիւր ծովի մէջ (Մարկ. ԺԴ. 31):

Մենք մեր հաւատացեալներին, մտաւորականներին եւ նոյն իսկ «անհաւատներին» կ'առաջարկէինք կարդալ այդ հատուածները, կարդալ ոչ արտաքին բառերի հասկացողութեամբ, այլ մտքի, էութեան: Մարդկային հոգին բարդ է, բազմակողմանի նորա ըմբռնումների, ապրումների ձեւերն ու կերպերը. նոցանից իւրաքանչիւրը իւր արտայայտութեան լեզուն եւ առանձնաշատկութիւններն ունի: Այլ է բանաստեղծութեան լեզուն եւ այլ փիլիսոփայութեան, այլ է նկարչութեան միջոցներն ու արտայայտութեան ձեւերը եւ այլ ճարտարապետութեան, երաժշտութեան: Օրինակով խօսենք: Բանաստեղծը կնոջ աչքերը նմանեցնում է ծովի խորութեան, երկնքի մաքրութեան, կապոյտին, որ իրապէս սխալ է եւ անհամապատասխան իրականութեան: Մեր հայրերը հայ տաճարների գմբէթները անուանել են «երկնանման խորան», գոթական ճարտարապետութեան աշտարակները

արուեստագէտի աչքում հոգիների թռիչքն է. ալացումը ղէպի երկնայինը, վերացականն ու բնագանգականը, որ իրապէս ոչ միայն ճիշդ չէ, այլ եւ անհեթեթ է: Ով երաժշտութիւնից հասկացողութիւն չունի, նորա մէջ ոչ լուսնի ծագումը կը տեսնի, ոչ ծովի ալիքների ծփանքը խաղաղ: Նուրբ, չինական անօթին, որ դողում է, կարծես, երբ ձեռք ես տալիս, եւ հնչում զանգակի նման, եթէ կամենանք դարբնի մուրճով ցանկացած ձեւը տալ, կը փշուրի, կը փոշիանայ: Այսպէս էլ կրօնական ապրումները, որ բարձրագոյնն է ու նշանակալիցը, նուրբը հոգեկան ապրումների մէջ, իւր արտայայտութեան ուրոյն լեզուն ու եղանակն ունի, հրաշապատում, պատկերաւոր, ըստ երեւոյթի ոչ իրական, բայց ըստ էութեան ամենամեծ ճշմարտութիւններ: Ո՛հ, մի՛ մօտենաք նորան դարբնի կոշտութեամբ, այդ ագնիւ եւ նուրբ անօթին, որ հաւատ է կոչում:

Բ.

Առանց հաւատոյ չկայ բժշկութիւն, բարոյական բժշկութիւն, ոչ հիւանդ անհատի, ոչ հիւանդ ազգի եւ ոչ հիւանդ մարդկութեան համար: Այս ահաւոր, տիեզերակործան պատերազմը մարդկութեան հիւանդութեան հետեւանք կարելի է համահիւանդութեան հետեւանք կարելի է համատեղութիւն պաշտաման փոխարէն, ինչ, Աստուծոյ պաշտաման փոխարէն, նիւթի պաշտաման անցած: Առանց հաւատի կեանքը դատարկութիւն է, յուսահատութիւն եւ մահ: Նա ծակ կարաս է, առանց կարող լինելու բովանդակութիւն պահել: Ինչո՞ւ եմ ապրում. այս հարցին միայն հաւատոյ լեզուով կարելի է պատասխանել, հաւատոյ տարբեր, բայց ըստ էութեան, միակ լեզուով: Ապրելու համար պէտք է հաւատանք կեանքի էութեան եւ նորա նպատակին: Նա մեր ծգտումն է, մեր տենչը, ղէպի բարձրագոյնը, մեր համոզումն է, թէ ի գուր չենք ապրում, թէ պիտի կէս է, թէ ի գուր չենք ապրում, այլ պիտի հասնենք լուսոյ փարոսին, նոյն իսկ մեր ալեկոծ կեանքի փոթորիկներից յետոյ: Հաւա-

տը անհատին, ուղղութեան եւ մարդկութեան դէպի յաւիտենականութիւն է տանում: Ով չի հաւատում յաւիտենականութեան, նա մեռած է արդէն. մեռած է ոչ միայն մարմնով, այլ այն հոգեւոր եւ երանալէտ կեանքի համար, որ բարոյական կատարելութեան ծգտում է կոչում, անսահման տարածութեան հորիզոնների վերայ, երկնքի եւ երկրի մերձեցումը, սիրոյ համբոյրը փոխադարձաբար:

Մեր հին ծեռագիրների մէջ անյայտ մի հեղինակի բանաստեղծութիւն ունինք, նոյն իսկ ժողովրդական բանահիւստութեան անցած, գուցէ եւ ժողովրդականից զբաւորին: Մենք հրատարակել ենք այն մօտաւորապէս 45 տարի առաջ էջմիածնի «Արարատ» ամսագրի մէջ, առանց կրկին անդրադառնալու առիթն ունենալու, ուստի եւ մանրամասնութիւնները թռել են յիշողութիւնից եւ միայն ընդհանուր բովանդակութիւնը մնացել: Երկնքի եւ երկրի վէճն է այն:

Երկինքը պարծենում է մի առ մի թրւելով իւր առաւելութիւններն ու գեղեցկութիւնները. այնտեղ են արեգակը, լուսինը, անհամար աստղերը, առաքեալների եւ սուրբերի դասերը, հրեշտակները: Այնտեղ է ի վերջոյ Աստուծոյ աթոռը: Երկիրն էլ պատշաճ պատասխաններով իւր գեղեցկութիւններն է յիշում. իւր ծոցից են բուսնում երփներանգ եւ անուշահոտ ծաղիկները, դալարագեղ եւ ակնապարար մարգագետինները, պտղատու ծառերն ու խորհրդաւոր անտառները, իւրն են լեռներն ու ձորերը, զովարար աղբիւրներն ու կարկաչուն վտակները, գետակներն ու գետերը, որոնք իրենց շուրջը կենդանութիւն են սրբաբուծում, ծովերն ու ովկիանոսները... Առաքեալներն ու սուրբերն էլ երկրի ծնունդ են եւ միայն իրենց գործով եւ սրբութեամբ երկինք բարձրացել եւ հրեշտակներին խառնել: Աստուծոյ աթոռը, ճշմարիտ է, երկնքումն է, բայց պատուանդանը երկրի վերայ հաստատուած. վերջապէս, եթէ Աստուած երկնքումն է, նորա Որդին երկիր իջաւ, մարդկանց մէջ ապրեց, որպէս զի նրանց երկնքի ճանապարհը ցոյց տայ:

Վէճը վերջանում է հաշտութեամբ, փոխադարձաբար իրար առաւելութիւններն ու գեղեցկութիւնները ընդունելով: Երկինքը խոնարհում է դէպի երկիրը, եւ երկիրը

բարձրանում դէպի երկինք իւր լեռների սպիտակափառ գագաթներով զրկում են իրար եւ սիրոյ համբոյրը տալիս (հորիզոնի գծերով):

Ահա պատկերաւոր կերպով կեանքի էութիւնն ու իմաստը, կատարելութեան հոգու եւ հոգեւորի անմահութեան ուղին, անհատների, ազգերի եւ մարդկութեան համար, երկիր դէպի երկինք բարձրացնել եւ իրար կապել: Հաւատով լցուած անձնաւորութիւններն են, որ աստուածամեծն են դառնում, ներշնչում իրենց այդպիսի կոչման եւ առաքելութեան մէջ: Դրանք մեծ կրօնների հիմնադիրներն են, մարգարէներն ու առաքեալները: Տիեզերապարփակ բանաստեղծներն ու արուեստագէտները, մեծ քարոզիչները, որ ոտքերը գետնի վերայ, բայց հաւատով եւ սիրով լցուած, սաւառնել են երկնայինի ոլորտներում, իրենց յետեւից տանելով բազմութիւնները: Դրանք մեծ գիտնականներն են, որոնք անսահման աշխատութեամբ թափանցել են անցեալ դարերի խորքը, այնտեղից մարդկութեան փորձառութիւնից լոյս եւ ջերմութիւն բերելու նոր սերունդների համար: Այդպէս են մեծ փիլիսոփաներն ու բնագէտները, որոնք խորասուզուելով տիեզերական առեղծրւածների եւ բնութեան երեւոյթների վերլուծութեան մէջ, մերժեցել են անսահման ափերին եւ ժամանակի թաւալման խորհուրդներին, սքանչացել նրանց գեղեցկութեան եւ իմաստուն կարգաւորութեամբ, եւ վերանալով, ծունկ չոքել Աստուծոյ փառքի եւ մեծութեան առաջ, երկրորդ Ս. Գիրք տալով, որ բնութեան մեծ գիրքն է, հանրամարդկային նշանակութեամբ: Ահա հաւատոյ այլ եւ այլ երեւոյթները մարդկանց հոգիների մէջ, հաւատոյ անարիւն մեծ պատերազմը պատմութեան մէջ:

Գ.

Այսօր Թարգմանաց, Հայ լեզուի, գրականութեան, արուեստի եւ մշակոյթի մեծ վասակաւորների յիշատակն ենք կատարում, որոնք նման դեր են կատարել Հայ ժողովրդի նկատմամբ, մեր մեծ երախտաւորների եւ լուսաւորիչների յիշատակը: Անցել են հազարաւոր տարիներ, բայց նոքա չեն մեռնում, կենդանի են եւ կենդանի պի-

